

Fugle- vennen

Din naturkontakt
Høst 2013

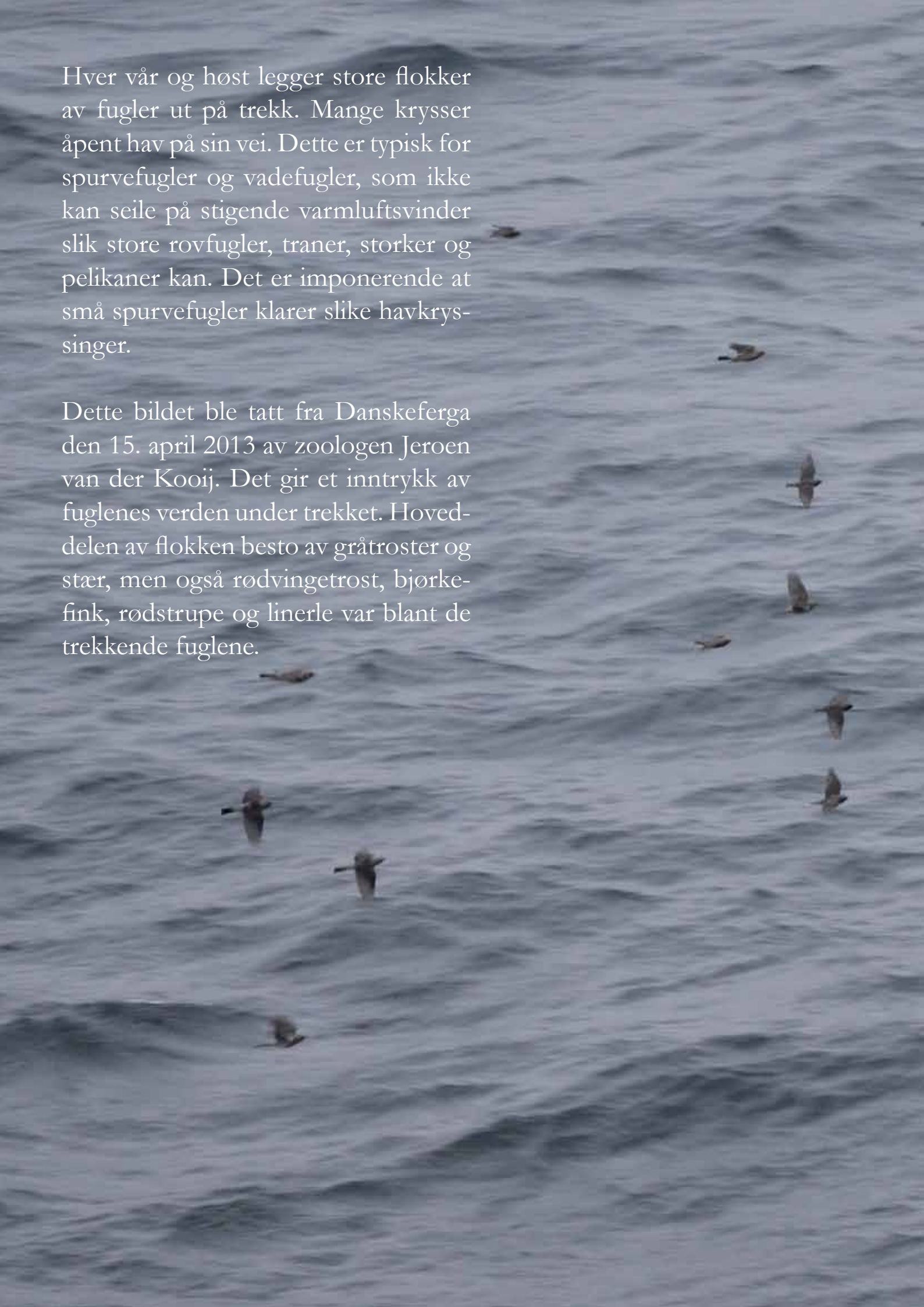
Fuglevennen fyller 10 år!

Når endene møtes
Lag et fuglejuletre
Med fokus på fuglene
Rørdrum på isfiske

Hver vår og høst legger store flokker av fugler ut på trekk. Mange krysser åpent hav på sin vei. Dette er typisk for spurvefugler og vadefugler, som ikke kan seile på stigende varmluftsvinder slik store rovfugler, traner, storker og pelikaner kan. Det er imponerende at små spurvefugler klarer slike havkryssinger.

Dette bildet ble tatt fra Danskeferga den 15. april 2013 av zoologen Jeroen van der Kooij. Det gir et inntrykk av fuglenes verden under trekket. Hoveddelen av flokken besto av gråtroster og stær, men også rødvingetrost, bjørkefink, rødstrupe og linerle var blant de trekkende fuglene.

Vinger over vann

Foto: Jeroen van der Kooij.

Fuglevennen fyller 10 år!

Med dette heftet som du nå holder i hånda, runder Fuglevennen 10 år! Det første heftet ble trykket våren 2004, og bladet har siden kommet ut med to hefter i året. Fuglevennen ble startet for at Norsk Ornitologisk Forening skulle ha et tilbud til alle som er interessert i fuglelivet i nærmiljøet, og som kanskje ikke er så godt kjent med alle fugleartene en kan treffe på i landet vårt. Bladet forsøker å vise ulike arter og fuglefamilier slik at alle får muligheten til å bli bedre kjent med dem. I tillegg legger vi vekt på å formidle praktiske råd og tips om hva du selv kan gjøre for at fuglene skal trives. Her er fugleforing og oppsetting av fuglekasser sentrale emner.

Bladet Fuglevennen ble en umiddelbar suksess, og har blitt godt mottatt både blant tidligere NOF-medlemmer, og mange som ikke tidligere har vært knyttet til foreningen. For øyeblikket er det mer enn 4300 som er NOF/Fuglevenn-medlemmer, men tallet kunne trolig ha vært mange ganger høyere. Ikke minst vitner salget av fuglemat om en enorm interesse for fugl blant folk flest.

Den 16. mars i 2005 startet NOF opp et nytt tilbud til fugleinteresserte. Det var Fuglevensidene på nett. Her kan alle sende inn spørsmål om fugl. Siden starten er mer enn 13.300 ulike spørsmål besvart! Det betyr mellom 4 og 5 spørsmål hver dag. Svarene ligger også tilgjengelige på Fuglevensidene, og utgjør nå en enorm

Foto: Roar Solheim.

Spørsmål og rapporter som kommer inn til Fuglevensidene på nett, spiller raskt det som skjer i naturen. Høsten 2013 har det for eksempel vært mange meldinger om observasjoner av haukugle (over) og slaggspeitt.

database med svar på spørsmål de fleste stiller seg. De vanligste spørsmålene er knyttet til identifisering av fugler, fugleforing og fuglekasser. Spørsmålene kommer inn fra folk i alle aldre, fra skolebarn til pensjonister. De viser tydelig at fuglene vekker bred interesse blant folk flest. Ikke minst viser spørsmålene at folk raskt fanger opp hendelser i naturen. Invasjonsarter, uvanlige trekkforhold eller sykdomsutbrudd er noen av de tingene som tidlig kommer fram gjennom disse spørsmålssidene. Den uvanlig store forekomsten av ringtrost i lavlandet midt i april (se neste side), er et godt eksempel.

Fuglene er viktige for livskvaliteten for mange mennesker. Nærkontakt med fugl på forplassen, fugler som hekker rundt hus og hage, og ikke minst fuglesangen om våren er sentrale deler av folks naturopplevelser. Men fuglene trenger også vår oppmerksomhet. Mange arter trues fordi deres leveområder forsvinner. Det er bare engasjement og oppmerksomhet som kan hindre denne utviklingen. Derfor er det viktig å øke kunnskapen om, og opplevelsen av, fuglene. I dette bildet spiller Fuglevennen en viktig rolle, og du som leser og medlem er derfor en viktig bidragsyter i arbeidet med å sikre fuglenes framtid.

*God høst og vinter
Roar og Trond*

Innhold

	side
Vinger over vann	2-3
Fuglevennen fyller 10 år!	4
Sen vår ga konsentrert trostetrek	5
Spørsmål og svar	6-7
Gi fuglene frukt	8-9
Når endene møtes	10-15
Hun kaller fuglene "Vinterhagens blomster"	16-17
Fuglevenner:	
Med fokus på fuglene	18-19
Spettene, meisene og hasselnøtta	20-21
NOF's utviklingsprosjekter	22-24
Mine natursider	25-27
Rørdrum på isfiske	28-29

Fuglevennen

kommer ut med to nummer i året; ett om våren og ett om høsten.

Fuglevennen er en del av medlemskapet i Norsk Ornitologisk Forening (NOF).

Medlemskap kan tegnes via hjemmesiden

www.fuglevennen.no

eller ved å ringe 73 84 16 40.

Har du spørsmål, eller stoff til *Fuglevennen*, send dette til:

Norsk Ornitologisk Forening
Sandgata 30B, 7012 Trondheim
tlf.: 73 84 16 40

e-post: fuglevennen@birdlife.no

Redaksjonen i Fuglevennen:

- * Roar Solheim (ansvarlig redaktør)
Agder naturmuseum og botaniske hage
- * Trond Vidar Vedum
Høgskolen i Hedmark, avd. for lærerutdanning
- * Magne Myklebust
Norsk Ornitologisk Forening
- * Morten Ree
Norsk Ornitologisk Forening
- * Otto Frengen, Trondheim.

Bildebearbeiding, layout og uttegning:
Roar Solheim.

Forside: Stellerand og havelle.
Bakside: Bjørkefinkflokk på trekk.
Fotografier: Roar Solheim.

Samarbeids- partnere

Agder Naturmuseum og
Botaniske Hage

– www.naturmuseum.no

Høgskolen i Hedmark

– www.hihm.no

Nettverk for miljølære

– www.miljolare.no

Gamle Fugle- vennen på nett!

Hvis du ikke har de tidligere utgavene av Fuglevennen, så kan du lese dem på nettet. Gå inn på nettsiden

Fuglevennen.no

så finner du Fuglevennen for årene 2004-2011.

Sen vår ga konsentrert trostetrek

Ringtrost er en fugl man ikke ser så ofte i lavlandet. Den holder seg i og nær skog-grensa. Det er helst under vårtrekket at folk kan få et glimt av ringtrosten på plenen, eller på et jorde. Våren 2013 ble veldig spesiell i så måte, for det kom inn mange spørsmål til Fuglevennensidene fra folk som lurte på hva slags fugl de hadde sett. Flere sendte med bilde, slik at artsbestemmelsen var godt dokumentert. De som skrev at de hadde sett "svarttrost med en hvit ring på brystet", eller en "stør med avvikende, hvitt bryst", hadde høyst sannsynlig sett ringtrost. Flere kunne melde at de hadde sett mange av dem samtidig, og det er absolutt ikke vanlig.

Våren fikk et tilbakeslag i slutten av mars over hele Østlandet. Det var kaldt uten snøsmelting. På det sentrale Østlandet var det mye barflekker i siste halvdel av april. I Agderfylkene lå det fremdeles så mye snø at det var vanskelig å ta seg fram, selv med ski eller truger på beina. Den 15. april løsnet det tydeligvis for trostetrekket. Fra denne datoen og i den påfølgende uka meldte mange om sine ringtrostobservasjoner. Derfor var det ekstra spennende da Fuglevennen fikk bildene og rapporten fra zoologen Jeroen van der Kooij, som observerte store mengder trost på trekk over Skagerrak mot Norge den 15. april (se bildet under og på side 2-3).

Foto: Martin O. Måseide

Foto: Kent Ivar Haakerud

Fotograf ikke oppgitt

Foto: Jeroen van der Kooij

Foto: Kjell Ivar Forsnes

Ringtrostene ble rapportert fra hele Sør-Norge, med en konsentrasjon av meldinger fra Oslofjord-området langs kysten til og med Hordaland. I tillegg kom det en del meldinger fra områdene omkring Trondheimsfjorden. At de til og med ble observert på en foringsplass med frukt (se side 9), forteller bare hvor konsentrert trostetrekket må ha vært denne våren.

Noen av ringtrostbildene som ble tatt i april 2013. Fra øverst og nedover: 17.4.: sted ikke oppgitt, 18.4.: Kongsvinger, 21.4.: Hurum, og april: Ranheimsbygda i Valdres.

Spørsmål og svar

Hvis du lurer på noe om fuglekasser, fugleforing eller fuglenes liv, så ta kontakt med Fuglevennen. Vi i redaksjonen forsøker å gi svar og råd. Du kan også gå inn på *Spør en ornitolog* på våre hjemmesider www.fuglevennen.no

Når et spørsmål og svar fra nettsidene kan være av interesse for Fuglevennens lesere, kan det bli gjengitt her i bladet.

Kan ulike gjess få avkom sammen?

Lørdag 4. mai 2013 observerte jeg en grågås hunn som svømte sammen med en kanadagås hann i en av dammene på golfbanen i Oppegård. Det virket som de var et par og klare til reirbygging. Er dette vanlig, og kan de få levende avkom? Jeg kommer til å observere utviklingen videre, og evt. forsøke å ta et bilde av dem. De virket litt sky og svømte av gårde da jeg nærmet meg.

Arne Waagbø

Hos andefugler og bønsefugler skjer det ganske ofte at ulike arter danner par, og faktisk får unger. Kanadagås kan krysse seg både med grågås og med hvitkinngås, og de får hybridunger som ser ut som en mellomting mellom de to artene. Se for øvrig oppslaget på sidene 10-15.

Foto: Roar Solheim.

Lager også småfugler gulpeboller?

Foto: Gjermund Graver.

Hei,
Er det vanlig at småfugler også produserer gulpeboller, slik ugler og rovfugler gjør?

Mvh Gjermund Graver

Dette var et nytt fenomen som jeg ikke har observert selv, og som jeg heller ikke har lest eller hørt noe om tidligere. Dette fine bildet viser jo tydelig at buskskvetten er i ferd med å gulpe opp en bolle med insektskall. Dermed er dette sannsynligvis noe de fleste insektspisende spurvefugler kan gjøre. Selv ikke etter leting under trostefugler i det store bokverket Handbook of the birds of the world, finner en noe om slike gulpeboller. Derfor er dette et flott bilde og en artig dokumentasjon på noe som er lite beskrevet i litteraturen!

Hvorfor er ikke pupillen rund?

Hvorfor har ikke ringduene rund pupill?

Stein Ola Haugom

De har rund pupill, men de har en sort flekk på iris i nedkanten av pupillen, som gir inntrykk av at pupillen ikke er rund. Det underlige er at også tjeld og svartspett (til venstre) har en slik flekk som får pupillen til å se ut til å være mer oval enn rund. Hvorfor disse fuglene har en slik flekk, er det imidlertid ingen som (meg bekjent) har framsatt noen forklaring eller teori på.

Foto: Roar Solheim.

Hva bør jeg gjøre hvis egg eller unger blir spist eller forsvinner fra et fuglereir?

Den 1.juni ble det klekket et rødstrupekull i hagen min. Fem dager senere var ungene borte, så noen måtte ha plyndret reiret. Det lå ett egg igjen som antagelig var ubefruktet. I følge fuglebok pleier rødstrupa å legge sitt andre kull i juli. Spørsmålet er om vi burde ha fjernet hele reiret, fjernet bare egget eller latt alt ligge. Er det sannsynlig at fuglen ville bygge i samme reir?

Runi Neergaard

Det som er helt sikkert, er at rødstrupa IKKE ville komme til å bruke samme reirplass om igjen. Fugler som mister egg eller unger, bygger så godt som alltid et nytt reir et annet sted. Hvis de bygger på samme stedet, så er sjansen for at den som spiste egg eller unger kan komme igjen, siden reirplassen er oppdaget. DET er en altfor stor risiko å ta for fuglene, og derfor flytter de til et nytt sted hvor de bygger det nye reiret sitt.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Malin Kaste Lysell.

Sen hekking hos låvesvale

Foto: Roar Solheim.

Hei.

Vi har hatt tre svalepar som har hatt reir inne på låven vår i sommer. De har hatt to kull med unger, men den 12. september hadde jammen det ene paret ett nytt kull. Er det vanlig med tre kull og hvordan går det med ungene så seint på høsten?

Sigmund Haugestaul

Dette var senere enn jeg har hørt om tidligere. To kull er velkjent hos låvesvalene, men jeg var ikke klar over at de kunne prøve seg med tre kull. Låvesvalene kan trekke så sent som i oktober-november, så det kan gå bra. Fint om du holder øye med utviklingen og gir oss en rapport om hvordan dette går.

Er det "kråketing" bare om vinteren?

Jeg bor i Bergen og ser at det kommer mange kråker innover byen når det mørkner om høsten og vinteren. Det er artig. Hvor samles kråkene om sommer/vår når det ikke lengre er kråketing? Hvor langt flyr de til sine revir på høst/vinter fra kråketinget? Er det riktig at kråkene samler på skinnende ting de finner, og hvor blir de i så fall av?

Emmy, Bergen

Det første sist: Det er ikke noe som tyder på at kråker "samlar" på blanke gjenstander. Derimot er alle kråkefugler svært nysgjerrige, og ivrige til å undersøke om nye gjenstander kan innebære mat. DET kan være en årsak til at de gjerne napper med seg eller hakker på slike gjenstander. "Kråketing", dvs det fenomen at kråkene samler seg i flokker om vinteren, er en sikring mot rovugler og uger. Når kråkene sitter sammen på nattekvarter oppe i tårne, har de lettere for å oppdage en fiende. Om våren sprer kråkene seg ut i bekketerritorier, og da lever de parvis.

Hei!

Vi har en del kanadagjess på elva (Telemarkskanalen) utenfor hjemmet vårt, og i begynnelsen av april så vi et par hvor den ene hadde nesten helt hvitt hode. Jeg har aldri sett sånne tegninger på en kanadagås før og lurte på om dette er vanlig og hva det kan skyldes?

Mvh Malin Kaste Lysell

Det hender at det dukker opp hybrider mellom kanadagås og andre arter (grågås eller hvitkinngås). Hodetegningene på gåsa på bildet over kan minne litt om hvitkinngås, men resten av kroppens farge og størrelse ser mest ut som kanadagås. Derfor tror jeg hodetegningen her mer skyldes litt unormal farge (ekstra mye hvitt) enn at det er en hybrid. Men det kan være vanskelig å sortere ut fugler som virkelig er hybrider, og å finne fram til hva som er foreldrefuglene. Nebbet på den lyshodete kanadagåsa kan se litt spinklere ut enn hos den normalfargede kanadagåsa, og dette kan kanskje peke mot at det er en hybrid. Skal en være helt sikker, er det nok helst en analyse av fuglens arvemateriale som vil kunne gi et sikkert svar.

Gi fuglene frukt!

Kjell Ivar Fodnes i Valdres og Astrid Kvendbø i Kristansund har sendt Fuglevennen bilder fra foring med epler og pærer i hagen. Frukt ser ut til å være svært populært, så det er kanskje en idé å utvide menyen på foringsplassen?

Foto: Astrid Kvendbø.

Kjell Ivar Fodnes og kona Unni bor i Ranheimsbygda nær Fagernes i Valdres. Unni leste i et blad at en kunne legge ute epler til trost, men at pærer var ekstra god mat for trostene. I mars la familien ut pærer på verandaen. De festet dem på noen spikere.

Biten av epler og pærer ble også stukket inn på greiner på noen hagebusker. "Svarttrosten var helt vill etter pærer", forteller Kjell Ivar Fodnes. "Først kom det en, så to, og på det meste telte vi 8 -9 svarttroster på en gang. Så en dag kom det plutselig en

ringtrost på brettet. Den var veldig hissig og jaget unna svarttrosten. En dag dukket det opp tre gråtroster og de jaget vekk både ringtrost og svarttrost. Det var fullt liv på verandaen og skikkelig moro", forteller Kjell Ivar.

Foto: Kjell Ivar Fodnes.

”Men det ble jo dyrt”, legger han til. ”Trostene spiste mange kilo epler og pærer”. Unni og Kjell Ivar fortsatte å fore med epler til den 8. mai. Men etter det måtte trostene i Valdres klare å finne mat på egen hånd.

Astrid Kvendbø som bor på Freiøya i Kristiansund kommune har sendt Fuglevennen bilder av sidensvans som spiser epler. I området der Astrid bor er det hvert år overvintrende svarttrost. Astrid legger ut epler til dem. Noen ganger legger hun epler på plenen, men som oftest deler hun eplene i to eller tre deler og trer dem inn på kvister på busker i hagen.

Hun forteller: ”I begynnelsen av april våren 2013 oppdaget jeg noen sidensvanser som spiste av eplene. Da jeg så dem la jeg med en gang ut mer epler. Det kom stadig flere sidensvanser. Til sist var flokken på 30-40 fugler som spiste epler hver dag. Fuglene holdt til i hagen i to uker før de satte kursen nordover mot hekkeplassene. En dag oppdaget jeg at flere var ringmerket med gule ringe. En av fuglene viste seg å

være ringmerket på Sunnmøre i desember 2012. Vinteren 2012/13 overvintret det også en gråtrost i hagen. Blåmeisen spiser

også epler. Jeg har erfart at de gule, litt søte eplene er populære”, avslutter Astrid Kvendbø.

Fotografier s. 9: Kjell Ivar Fosnes.

Når endene møtes

... blir ikke alltid enden god

Ender er som regel lette å artsbestemme på utseende hvis man ser dem godt. I det minste er hannfuglene som regel svært artstypiske, med markante farger og mønstre. Hunnfuglene kan derimot være vanskeligere å skille fra hverandre, siden de har kamuflasjefarger med mørke eller

brunspraglete drakter. De markante fargene hos hannfuglene er viktige i fuglenes parringsspill, hvor hunnene velger partner ut i fra hannens status og fargeprakt. Da skulle en kanskje tro at ender hadde gode muligheter til å finne en partner av samme art, men slik er det ikke. Det er slett ikke

sjelden at det dukker opp ender som har to forskjellige arter som foreldre. Slik hybridisering er påvist mange ganger i naturen, og andefuglene er den fuglegruppen hvor slike kryssninger er vanligst.

Vi mennesker har langt tilbake krysset hest og esel, for å få fram kryssningene muldyr og mulesel. Disse kryssningene ble foretatt fordi muldyr viste seg å være utholdende trekkdyr, men muldyrene selv får aldri avkom. Slik er det med de fleste kryssninger på tvers av artsgrensene, de er ufruktbare eller sterile. Derfor forsøker de fleste fugler og pattedyr å finne en partner av samme art som seg selv. Hvorfor dukker det da stadig opp hybrider mellom ulike ender? Svaret på dette ligger sannsynligvis i ulike sider ved andefuglenes biologi.

De fleste andefugler parrer seg i vann. Særlig hos gressender kan slike parringer nesten anta karakter av en slags "masseoldtekt". Hannen på dette bildet er en blanding mellom villfarget stokkand og en tamvariant med hvite farger. Fordi mange tamender er avledet fra stokkender, gir slike parringer fruktbart avkom. Derfor ser en ganske ofte "stokkender" med avvikende farger og mønstre.

Fotografert av s. 10: Roar Solheim.

Preging

Andefugler har unger som kan forlate reiret kort etter at de er klekket, for å følge med foreldrene (hos svaner og gjess) eller bare mor (hos ender) på matleting. De har utviklet en bindingsevne som kalles *preging*. Det innebærer at det første levende som ungene kan knytte kontakt med, blir oppfattet som riktig mor eller foreldrefugl. Hvis man ruger ut ande-egg i en rugemaskin, vil kyllingene raskt oppfatte et menneske som riktig mor, og følge etter denne personen over alt. Dersom en andekylling blir ruget fram av en annen andeart, vil den derfor oppfatte seg selv som samme art som morfuglen. Hvis et ande-egg blir lagt i ”feil” reir, kan slike situasjoner oppstå.

Foto: Roar Solheim.

Lik andre andefugler følger grågåsungene sine foreldre straks de er tørre og kraftige nok til å forlate reiret.

Reirsnylting

Hos mange ender skjer det en utstrakt reirsnylting ved at hunner forsøker å legge egg i hverandres reir. Drivkraften bak denne oppførselen er sannsynligvis faren for at egg kan bli spist opp av andre fugler eller pattedyr. Ved å legge egg i flere reir, øker sjansen for at noen av eggene fra en bestemt hunnfugl kan slippe unna egg- eller ungespisere. Ender legger ett egg hver dag, og starter ikke ruging for hele kullet er lagt ferdig. Det gir andre hunner mulighet til å verpe i det samme reiret. Slik oppførsel er spesielt utbredt blant ender som hekker i reirhull i trær, eller i fuglekasser. I Norge gjelder det artene laksand, kvinand og lappfiskand. Verping i hverandres reirhull skjer også fordi det er konkurranse om slike reirplasser, fordi gode reirhull er begrenset i antall.

I denne fuglekassa ligger fire laksandegg og to blågrønne kvinandegg. I tillegg et mindre, hvitt egg, trolig fra en skogdue. Laksand og kvinand har forskjellig rugetid, så det er usikkert om alle eggene klekkes i blandingskull mellom disse artene. Vi mangler i alle fall observasjoner av andekull med både laksand- og kvinandunger.

Foto: Trond Vidar Vedum.

Et vårdrama

Lappfiskandbannen på bildet under var svært interessert i kvinandbunnen i bakkant av den lille råka i isen. Hun ble også oppvartet av en kvinandbann, men var tydeligvis underlegen lappfiskandbannen. Hver gang kvinandbannen nærmet seg, ble han jaget vekk. Kvinandbunnen så ikke ut til å være interessert i lappfiskandbannen, men ville nok helst ha en beiler av egen art. Noen ganger ser det likevel ut til at disse to artene kan krysses, og gi avkom. Hannfuglen på bildet til høyre ligner ikke på noen andre kjente andearter, men har karaktertrekk fra både kvinand og lappfiskand.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Andrew Clarke.

Foto: Roar Solheim.

Foto: Otto Frøngren.

Foto: Andrew Clarke.

Hannfuglen på bildet over har tydelige trekk fra stjørtand (bakkroppen) og støkkand (hode og bals), og må være en hybrid mellom disse to artene.

Foto: Roar Solheim.

Reirsnylting også hos bakkehekkere

Også ender som hekker på bakken ser ut til å verpe i hverandres reir hvis de får muligheten til dette. I disse tilfellene er i alle fall ikke mangel på reirplass noen drivkraft. Her er det kun snakk om å redusere faren for at egne egg og unger blir spist. Sjansen for at egg legges i et fremmed reir er trolig størst blant nærstående arter. Kanskje er det hunnfuglene som kan ta feil når de ser en annen hunn forlate et reir i legging, eller kanskje verper de et egg hvis de tilfeldig kommer over et andereir som ligner deres eget reir. Dette kan være bakgrunnen for at en stjørtandhann (øverst til venstre), og en krikkand hann (bildet i midten) begge kurtiserer en støkkand hunn. Mens en stjørtand hann kan være dominant overfor en støkkand hann, og klare å "kapre" en støkkand hunn, er det lite trolig at en krikkand hann vil klare det samme. Den er mye mindre enn en støkkand hann, og vil trolig bli jaget vekk av sine langt større konkurrenter.

Bergand

Fotografier: Roar Solheim.

Toppand

Foto: Thor Østbye.

Fuglen til venstre er vanskelig å bestemme sikkert. Den kan minne både om bergand (vatring på ryggen) og toppand (antydning til topp i nakken). Siden begge disse karakterene er til stede, men i avdempet form (gråere rygg enn bergand, og kortere topp enn hos toppand), kan en anta at dette er en hybrid (kryssning) mellom bergand og toppand.

Fremmed fugl

Det finnes litt over 110 andefuglarter i verden. I Norge har vi litt under 30 arter, fordelt på svaner, gjess og ender. Omkring 20 andearter er regelmessige i Norge, som hekkefugler eller som faste vintergjester. I tillegg dukker det hvert år opp utenlandske arter, i første rekke arter fra Nord-Amerika. Noen av disse har nok kommet hit på egen hånd, men mange er fugler som har rømt fra oppdrett i europeiske buranlegg. Enslige fugler av slike ”fremmede” arter har naturlig nok vanskelig for å finne en partner av samme art. Da er det store sjanser for at fuglen vil forsøke å finne seg en partner av en nærstående art. Hvis den fremmede er en hannfugl, kan det hende at han er sterkere enn hannene hos den hunnfuglen han kurtiserer. I så fall kan han lykkes med å få parre seg med en slik hunn, selv om hun i utgangspunktet forsøker å velge en partner av samme art som seg selv. Hvis den fremmede arten er en hunnfugl, vil hun sjeldent bli avvist av en stedegen hannfugl, fordi det ofte er stor konkurranse mellom hannendene om å få parre seg med en hunn.

Det kan ofte være vanskelig å finne ut hvilke arter som er foreldrene til andehybridene. Særlig gjelder dette hvis det er fremmede arter som er involvert, fordi kunnskapen og erfaringen med disse artenes drakter og variasjoner er liten eller mangelfull blant fuglekjennere.

Foto: Andrew Clarke.

Disse to hannene ligner hverandre, men er likevel for mye ulike til å være samme art. Fuglen til venstre er en brunnakke hann. Den til høyre ligner, men har veldig mye lyst i panna, og mellom øye og nebb, samt et mørkt felt omkring selve øyet. Dette er trekk som får den til å ligne den nærstående arten amerikablesand. Den har likevel såpass mye likhet med en brunnakke at det må dreie seg om en hybrid. Amerikablesand dukker av og til opp i Norge og i Nord-Europa. Dermed er det sannsynlig at en slik fugl vil kunne parre seg med en brunnakke.

Foto: Andrew Clarke.

Anda på bildet over har kroppsfasong, nebb og størrelse som ligner svært mye på en stokkand. I tillegg har den et tydelig grønnskjær på hodet, lik grønnfargen hos en stokkand hann (under til høyre). Den mørke fargen ligner mest på fargen hos en nærstående amerikansk art, som kalles rødfootand (under til venstre). Denne fuglen er derfor høyst sannsynlig en hybrid mellom disse to artene.

Fotografert: Roar Solheim.

Foto: Gunnar Gundersen.

Fuglen over ser ved første øyekast ut som en skjeand, med det typiske, skjeformede nebbet. Siden alle ender har overgangsdrakter når de er i fjærskifte, med hanner som ligner hunnfuglene, kunne en ved første øyekast tro at dette var en ren skjeand. Det hvite skråfeltet mellom øyet og nebbet er imidlertid svært typisk for en amerikansk art som heter blåvingeand. Disse to karaktertrekkene (hvitt felt og skjeformet nebb) taler derfor for at dette er en hybrid mellom skjeand og blåvingeand.

Foto: Roar Solheim.

Fotografier s. 14-15; Rour. Solheim.

Partnerskifte eller partrohet

Ender har kortvarige parforhold. Etter at parring er overstått, overlater hannene ruging og ungepass til hunnene. Hunnender velger en ny partner hver vår. I andeflokker kan det derfor være en voldsom konkurranse mellom hannene for å få tilgang til en hunnand.

Hos gjess og svaner er forholdene annerledes. Her holder som regel paret sammen hele livet. Dette er kanskje forklaringen til at hann og hunn hos disse to gruppene er svært like, mens hanner hos ender har utviklet egne praktdrakter som er svært forskjellige fra hunnfuglenes drakter. Hos svaner kjenner vi ikke til hybrider mellom artene som opptrer i Norge. Hos gjess hender det derimot at hybrider dukker opp. Det interessante er likevel at disse gåsehybridene oftest har kanadagås som en av foreldrefuglene. Kanadagjess hører hjemme i Nord-Amerika, men ble flyttet av mennesker til Europa. Kanskje er det nettopp fordi kanadagåsa er en fremmed art at slike hybrider oppstår med denne arten, selv om kanadagjess ikke skulle ha problemer med å finne artsvenner hos oss.

På bildet oppe til venstre (side 14) har en kanadagås og en grågås dannet par. Trolig er det grågåsa som er hannen, siden denne holdt vakt mens den andre spiste, noe som er vanlig oppførsel i tiden før egglegging. Fuglen på bildet under er et resultat av slike blandingspar. Den har tydelige trekk både fra grågås og kanadagås (det hvite kinnet). Denne gåsehybriden ble fotografert i Østensjøvann i Oslo.

Svaner bruker lang tid på pardannelse. De starter ikke å bekke før de er flere år gamle. Ungene har også en lang periode før de blir selvstendige. Som regel holder de seg sammen med foreldrene helt til neste vår. Kanskje er det denne lange og krevende foreldreoppgaven som gjør at svanene tar seg god tid med å velge "riktig" make. Derfor ser en heller ikke hybrider mellom ulike svanearter.

Denne gåsa ser uvanlig ut fordi den har mange hvite flekker i ansiktet. Hovedtrekkene viser likevel at det er en hybrid mellom kanadagås og grågås. Det hvite i ansiktet er trolig bare en genfeil som dukker opp hos mange fugler, slik at de får enkelte hvite fjær. Men fordi fuglen i utgangspunktet er en hybrid, kan det skape ekstra vanskeligheter med å fastslå hvilke arter som er foreldrefuglene. På bildet under svømmer en hvitkinngås sammen med en slik hybrid, men vi kjenner ikke til kryssninger mellom disse.

Hun kaller fuglene "vinterhagens blomster!"

Det er mange som forer fuglene. Kanskje har du et brett utenfor kjøkkenvinduet eller lager deg en liten foringsplass i hagen. Anne Havåg Holter-Hovind som bor i Bærum (på Nordstrand) har en foringsplass som skiller seg ut fra de fleste andre.

Fotografier s 16-17: Anne Havåg Holter-Hovind.

Anne forteller til Fuglevennen at det hele begynte ved en tilfældighet. Hun hadde tatt inn et juletre i stua, men hun reagerte på lukta fra treet. Det endte med at hun satte det ut på verandaen. Så fikk hun ideen om at hun kunne pynte det med mat til fuglene, og det ble en kjempesuksess.

Det var i 2009 hun begynte med fuglejuletre, men hvert år senere har far til Anne hogd et tre i skogen til henne. Dette monterer han på verandaen, og ei uke før jul pyntes det for fuglene.

Hva er det du pynter med? Jeg pynter med røde epler og med meiseboller. Meisebollene lager jeg selv, noen er runde, men jeg bruker pepperkakeformer og lager både stjerner, meisekakemenn og annet.

Et juletre trenger også girlandere, og i stedet for glitter og norske flagg trer Anne mandler inn på en snor. Mandlene er svært populære. Andre girlandere består av små loffbiter som Anne skjærer til og trekker inn på en snor. Men du må ikke henge opp for mye loff, sier Anne. Begynner det å regne så blir de bløte, mugner og faller ned.

På blomsterbutikken kjøper hun en tykk metalltråd. Inn på denne tråden trer hun rosiner. Så bøyes tråden slik at den får form som et hjerte. Svarttrosten er helt vill etter rosiner, sier Anne. Jeg tror det er de samme trostene som kommer igjen år etter år. Et år kom trosten mens jeg var i ferd med å henge opp hjertene mine. Den satt på en halv meters avstand og spiste. Den nektet å flytte seg.

Jeg har jo mange andre fuglearter også. Blåmeis og kjøttmeis er vanlige gjester i juletreet. Flaggspetten er også en fast gjest.

Jeg bor i et område på Nordstrand med eldre bebyggelse med mange store trær. Derfor er det et rikt fugleliv her. Spettmeis, dompap og grønnfink er også faste gjester i treet mitt.

Jeg synes det er fantastisk å mate fuglene. Og for meg har julematreet blitt en fast tradisjon i juleforberedelsene. Det er gøy å lage juletrepynt på denne måten og det er kjempestas at så mange fugler kommer. Det er spennende å følge med livet i juletreet gjennom vinduet.

Anne driver Norges største hageblogg Moseplassen.no. Hun forteller at mange skriver om hva fuglene i hagen betyr for dem. Jeg anser fuglene som vinterhagens blomster, avslutter hun.

Kanskje en god idé for andre å bytte ut glasskuler og glitter og å lage et juletre som lever!

Med fokus på fuglene

Fotografier side 18-19: Roar Solheim.

Bjørn Vidar Olsson er en av de som har bidratt med bilder til Fuglevennen. Han er en tålmodig fotograf som gjerne sitter og venter for å dokumentere fuglenes oppførsel. Fuglevennen møtte ham i februar på ett av hans favorittsteder.

Bjørn Vidar er medlem av Sørlandsavdelingen av Norsk Zoologisk Forening. Dette er en stor forening med mange aktive medlemmer, som trives med å studere både pattedyr, fugler og andre dyr. I 2000 inngikk foreningen avtale med Kristiansand kommune om bruk av en gammel hytte. Mot at foreningen står for vedlikeholdet, kan medlemmene

disponere hytta gratis. Hytta ligger i et lite skogsøkk som heter Snikkedalen, rett øst for byen. Hytta ble innviet den 12. april 2000, og ganske raskt satte foreningens medlemmer opp en fast foringsplass for småfuglene. Her er det både nettingrør for meiseboller og jordnøtter, og en stor hjemmesnekret frøautomat som rommer omkring 18 kg solsikkefrø når den er full. Det er her vi møter Bjørn Vidar.

”Jeg bruker å ta en tur innom i hvert fall en gang i uka for å se etter at fuglene har nok mat” forteller han. ”Foringa starter jeg opp i slutten av oktober, for da har de fleste trekk-

fuglene reist sin vei. Jeg ønsker ikke å holde dem tilbake i området med fuglemat. Så går det jevnt gjennom hele vinteren, inntil jeg holder opp i april-mai. Det blir mange dager og mye fuglemat, men også mange flotte opplevelser.”

Bjørn Vidar har vært bankmann i hele sitt yrkesaktive liv, men nå er han pensjonist. Det trives han utmerket med, og han har god tid til å kose seg med fuglene.

Det går med mye fuglefor. I løpet av vinteren bruker Bjørn Vidar omkring 125 kg solsikkefrø, 10 kg jordnøtter og omkring 150 meise-

boller. Han benytter også matfett, som smeltes og helles opp i kokosnøttskall. Det ser ikke ut til å være noen forskjell på hvilke fettmerke han bruker, og han forteller at både Delfia og Flott matfett blir spist av fuglene. Bjørn Vidar dekker det meste av innkjøpskostnadene selv, med litt tilskudd fra foreningen. ”Jeg bor i blokk inne i Kristiansand, og der er det ikke så enkelt å fore fuglene. Derfor bruker jeg denne hytta som foringsplass” forteller han. Men selv om han står for det praktiske med foringen, så er det fritt fram for andre å sitte og vente på fuglene ved foringsplassen. ”For noen år siden fortalte en av de andre at han hadde hatt besøk av en gråspett på forplassen. Det hadde jeg nesten vanskelig for å tro, for det er helst grønnspett som finnes i disse traktene, selv om jeg ikke har hatt den på besøk her heller. Men da vedkommende viste meg bildene sine, var det ingen tvil, det VAR en gråspett som hadde vært innom. Litt ergerlig på en måte, for i løpet av alle de årene jeg selv har sittet her, så har jeg ikke sett gråspetten på forplassen en eneste gang. Det er flaggspett og en sjelden gang dvergspetten som dukker opp,” sier Bjørn Vidar.

Det er kjøttmeis, blåmeis, grønnfink og dompap som dominerer på forplassen. Kjernebiter finnes også i området, men den er veldig sky. Likevel hender det at opp til 10-12 stykker kan dukke opp. Spettmeisene er det bare to stykker av, og de er et par. ”De kan rote til skikkelig”, forteller Bjørn Vidar. ”De plukker ut kanskje tre-fire solsikkefrø som de slenger fra seg, før de til slutt velger ett. Det flyr de vekk med for å lagre. En gang kom spurveugla på besøk, men da ble det liv på småfuglene. DET besøket likte de ikke, og skjelte og varslet mens den lille ugla var innom. Kattugla har hekket to ganger i en kasse like nedenfor hytta, og jeg var litt skeptisk til om

Bjørn Vidar tilbringer gjerne mange timer i strekk for å følge med på fuglenes aktiviteter på forplassen. Det gir gode muligheter for å fotografere artige episoder, og samspillet mellom de ulike artene. Under: foreningshytta i Snikkedalen.

den skulle forsyne seg av forplassefuglene. Men det gikk greit,” forteller Bjørn Vidar.

”Her har vi ikke gardiner, men kamuflasjennett foran vinduene” sier Bjørn Vidar. ”Det er plass til to-tre stykker samtidig som kan sitte og fotografere fuglene når de kommer på foringa. Vinduet må være åpent – det går ikke an å fotografere gjennom glasset. Men da blir det kaldt inne, så vi må kle

godt på oss.” Kaldt er det derimot ikke når foreningen har kveldssamlinger i Snikkedalen. Da blir det gjerne grilling og prat utendørs, eller innendørs med peisvarme dersom været er utrivelig. ”Vi møtes gjerne med uregelmessige mellomrom på onsdagene” sier Bjørn Vidar, ”og da blir det både kaffe, kaker og hyggelig samvær.” Den sosiale delen er viktig, og den lokale zoologiske foreningen utmerker seg med mange turer og arrangementer i løpet av året.

Spettene, meisene og hasselnøtta

Fotografier s 20-21: Bjørn Vidar Olsson.

Tålmodig venting er oppskriften dersom du vil få med deg det som skjer i naturen. Bjørn Vidar Olsson har hatt mange slike opplevelser. Her er en bildeserie som han har tatt ved forplassen i Snikkedalen.

En voksen flaggspett hann var interessert i hasselnøttene som var lagt ut på bakken. Den tok med ei nøtt, og festet den i ei spettesmie i ett av de nærmeste trærne. Men arbeidet med nøtta tok tid, og spetten måtte ha litt ekstra matpåfyll mellom øktene. Da var en åpen kokosnøtt god å ty til. En ung flaggspett ble interessert, og tok over arbeidet med nøtta. Da denne ga opp, viste en spettmeis stor interesse, og flyttet nøtta et hakk oppover på trestammen. Deretter kom også en kjøttmeis. På dette tidspunktet hadde en av spettene klart å lage hull i nøtteskallet, slik at kjøttmeisen kunne hakke i seg litt av nøttekjernen. Til slutt fikk den gamle, erfarne flaggspetthannen nøtta for seg selv igjen.

Det tar tid å lære seg hvordan en skal håndtere hasselnøtter. For den unge flaggspetten (oppe til høyre) var nok dette litt for tøft. Spettmeisen (til venstre) og kjøttmeisen (nede til venstre) kunne bare håndtere den store hasselnøtta etter at flaggspetten hadde fått laget et hull i nøtteskallet. Til syvende og sist var det nok den gamle flaggspetthannen som visste best hvordan nøtta skulle knekkes.

NOF's utviklingsprosjekter

Visste du at NOF driver med bistandsarbeid? Med støtte fra Norad har foreningen bistandsprosjekter i tre land. I Zambia startet arbeidet for åtte år siden, og her går prosjektet mot sin avslutning i 2013. I Malawi er et prosjekt inne i sitt andre år, mens NOF nylig har startet et tredje prosjekt i Nepal. Målsettingen er å forbedre levevilkårene for menneskene som bor i viktige fugleområder, gjennom å bevare biodiversiteten i området.

Foto: WESM

Lokalbefolkningen i prosjektområdene i Malawi har blant annet etablert brannvernkorridorer for å forhindre rask spredning av brann i viktige naturområder

Med gode erfaringer fra Zambia-prosjektet som har pågått i 8 år, bygger NOF's prosjekter i Malawi og Nepal på samme lesten. Prosjektene har som hovedmål å bevare fugler, deres leveområder og biodiversitet, og å arbeide med lokalbefolkningen for en bærekraftig bruk av naturressursene. For å oppnå dette tar prosjektene utgangspunkt i å kople en fornuftig bruk av naturressursene med fattigdomsbekjempelse for lokalbefolkningen som bor i og nær viktige fugleområder (Important Bird Areas, IBA). Prosjektene gjennomføres i tett dialog med lokalsamfunnene.

Zambia

NOF's samarbeidsprosjekt med Bird Watch Zambia (BWZ) kan vise til gode resultater i forhold til sin hovedmålsetting med å bidra til bevaring av viktige fugleområder i Zambia. Det blir spennende å se fra neste år når prosjektet skal forsøke å stå på egne

ben uten bistandsstøtte. Prosjektet har aktiviteter i 28 av Zambias 42 identifiserte viktige fugleområder. IBA-overvåking representerer i dag det mest omfattende områdesystem for overvåking av biodiversitet i landet. BWZ samarbeider med en rekke lokale grupper og organisasjoner i sitt arbeid. Sentralt i prosjektet er involvering av lokalbefolkningen gjennom etablering av i alt 13 lokale støttegrupper med totalt 581 medlemmer.

I tett dialog med lokalbefolkningen gir BWZ råd og assistanse slik at støttegruppene utvikler lokalbefolkningens kapasitet til å etablere inntektsbringende aktiviteter som ikke forringer naturen. Det kan være ulike tiltak som honningproduksjon, bærekraftig fiskeri med miljøvennlig utstyr, produksjon av kurver og keramikk, hagebruk, geiteavl, bærekraftig jakt, utvinning av smykkesteiner, utdanning av fugleguides og etablering av små campingplasser for økoturisme og skogplanting.

Malawi

Prosjektet i Malawi fokuserer på tre viktige fugleområder. Dette er skogsreservatene Dzalanyama og Ntchisi samt nasjonalparken Kasungu. Hovedtruslene som er felles i alle tre områdene er presset fra lokalbefolkningen som bor i og rett i nærheten av områdene. Truslene består hovedsakelig av ulovlig uttak av trevirke til brensel og trekullproduksjon. Det foregår også en del ulovlig jakt.

NOF's prosjektpartner i Malawi er Wildlife and Environmental Society of Malawi (WESM). De er ansvarlig for den daglige prosjektgjennomføringen. Prosjektet omfatter:

- Utvikling av metoder for langsiktig overvåking av IBAer basert på BirdLife Internationals retningslinjer og erfaring.
- Løpende kontakt med de statlige institusjonene som er ansvarlige for skog og nasjonalparker i Malawi.
- Kartlegging og overvåking av miljøstatus i de tre prosjektområdene.
- Mobilisering av viltklubber og naturressurskomiteer med fokus på overvåking.
- Gjennomføring av fugletellinger.
- Formidling av prosjektresultater til lokalbefolkningen, allmennheten i Malawi og internasjonalt.

Hvitpannebieter - en av mange bieter i Afrika.

Foto: Kjetil Aa. Solbakken

Et av NOF-prosjektene viktigste mål er å bidra til at barna får kunnskap om naturverdiene i sine nærrområder og hvordan de kan bidra til en god forvaltning av naturressursene. NOFs prosjekt i Malawi har hittil stått for etablering av rundt 100 viltklubber.

Foto: WESM.

Langhaleskarv (under) og flekksvømmerikse (under til høyre) er afrikanske spesialiteter.

Fotografier: Kjetil Aar. Solbakkken.

Ramsar-området Ghoda Ghodi er svært viktig for våtmarksfugler.

Nepal

Prosjektet i Nepal er ganske nytt, med oppstart i juni 2013. NOF's prosjektpartner i Nepal, Bird Conservation Nepal (BCN), står for den daglige driften av prosjektet. Det omfatter tre av Nepals viktige fugleområder:

Ghoda-Ghodi innsjøen er anerkjent som et internasjonalt viktig våtmarksområde, såkalt Ramsar-område. De største truslene mot bevaring av fugl og annen biodiversitet i Ghoda Ghodi-innsjøområdet er mangelen på kontroll med menneskelige aktiviteter ved sjøen. Området er svært lett tilgjengelig.

Foto: Chen Gyawell.

Foto: Czen Gyawell.

Bronsebladbone kan påtreffes i Ghoda Ghodi innsjøen i sørvest-Nepal.

Foto: Jyotendra Jy. Thakuri.

Bardia nasjonalparken ligger sørvest i Nepal, og er det største og mest uforstyrrede villmarksområdet i Terai-regionen. Det er registrert 426 fuglearter i nasjonalparken, hvorav 11 regnes som globalt truet. Hovedtrusselen mot nasjonalparken består i lokalbefolkningens omfattende og ulovlige inntrengning i området med sanking av fôr til husdyrene og andre naturprodukter som brukes i matlaging og medisin.

Rara nasjonalpark er det minste av de vernede naturområdene i Nepal, og ligger nokså høyt over havet på 2800 - 4039 meter, nordvest i landet. Nasjonalparken har et stort potensiale for turisme, blant annet fordi Nepals største og mest uberørte innsjø ligger her. Denne innsjøen er også erklært som Ramsar-område, altså et våtmarksområde av stor internasjonal betydning. Turismen er i dag begrenset, blant annet som en følge av at parken har få eller ingen overnattingssteder samt ingen veiforbindelse. Rara ligger i et av Nepals mest fjerntliggende og fattigste distrikter. En stor andel av befolkningen kan ikke lese og skrive, det er lav forventet levealder og høy rate barne- og barseldødelighet.

Rara nasjonalpark omfatter blant annet Ramsar-området Rara-innsjøen, som er den mest uberørte innsjøen i Nepal. Innsjøen er et viktig overvintningsområde for snadderand, stokkand, skejeand, krikkand, toppand, kvinand, siland, sotbone og fjellbekkasin.

Bli med på hagefugltellingen 25.-26. januar!

Vinterens mål er 500.000 registrerte fugler, men da trenger vi DIN hjelp!

Da er høsten kommet, og mange begynner å legge ut mat til fuglene igjen. Enkelte driver jo med dette hele året, men det er spesielt nå i vintersesongen at dette er en kjær hobby for mer enn 400 000 nordmenn. Som vanlig blir det arrangert Hagefugltelling siste helg i januar. Vi håper at det blir ennå flere som deltar i vinter enn de 7061 foringsplassene som deltok i fjor, og som til sammen registrerte 389 300 fugler. Kanskje klarer vi å passere en halv million registrerte fugler denne gang!

Hagefugltellingen går ut på å telle hvor mange fugler du har av hver art ved din foringsplass denne helgen. Du kan bruke så mye tid du vil på tellingen i løpet av den aktuelle helgen. Følg gjerne med begge dager og noter det høyeste antall av hver art som besøker din foringsplass. Resultatet legger du inn på www.fuglevennen.no ved å klikke deg inn på Hagefugltellingen. For de som ikke har tilgang til internett kan sikkert familiens yngre generasjon hjelpe til.

Den flotte stjertmeisen ble registrert på kun 134 foringsplasser under siste telling. Kanskje er du en av de heldige som ser arten under vinterens Hagefugltelling?

Foto: Tommy A. Andersen.

Mine natursider

Mine natursider er sidene hvor du kan fortelle om dine opplevelser med fugler og andre dyr, sende inn tegninger, bilder, kommentarer og annet. Send inn til *Fuglevennen*.

Trosten i kirkevinduet

Bodil Hagen har sendt en liten fotoserie av et gråtrostreir fra Torvastad i Rogaland. Her er hva hun skrev:

På bakkene ved Karmsundet ligger Olavskirka. Den er et kjært motiv for mange fotografer. I begynnelsen av juni fikk jeg en gledelig overraskelse da jeg helt uventet oppdaget et gråtrostreir i et av vinduene i kirka. Helt på toppen av de spisse gotiske vinduene lå ungene og ventet på mat fra mamma.

Trosten fløy i skytteltrafikk til ungene, som var nokså store og som sikkert forlot reiret kort etter.

Over: Utsikt mot kirkesiden hvor vinduet med trostreiret var plassert. På bildet under er trostungene nesten klare til å forlate reiret.

Fotografier: Bodil Hagen.

Da laksand- ungene hoppet

Jeg har hatt andekasser i mange år, og det har blitt endel ungekull etter hvert, særlig av kvinand. Og jeg har også lenge hatt et ønske om å få se andungene hoppe ut av kassen. Men sjansen har liksom aldri riktig bydd seg. Men på formiddagen 23.juni i år skjønte jeg at jeg endelig hadde muligheten. Da kontrollerte jeg nemlig en kasse som henger i ei stor furu nede i skråningen, ca. 10 meter fra hytta. Og i kassen lå det tolv fine, tørre og kvikke laksandunger. Disse her hopper nok ut om noen timer, tenkte jeg. Og det var søndag formiddag...

Så jeg festa et kamuflasjenett i takrenna foran den lille verandaen, og i to-tida satte jeg meg til rette. I hyttas beste stol, og med mat og drikke innafor rekkevidde. Det ante meg at jeg kunne bli sittende hele natta. Og jeg tenkte tilbake på en juninatt for noen år siden, da jeg også satt her og så at kattugle-ungene fikk mat, og senere at de hoppet ut av kassen. Nå var det laksand, og her skulle jeg jammen sitte til det skjedde noe!

Etter et kvarters tid kom laksanda og smatt inn i kassen i rasende fart. Og igjen ble det stille. Men etter som timene gikk ble det etter hvert mer og mer liv i kassen. Plutselig så jeg hodet til en andunge som tydeligvis hoppa opp mot åpningen. Og utover ettermiddagen så jeg mora kikke ut flere ganger, og jeg regna med at nå kommer den ut. Men det gjorde den ikke, og ved åttetida om kvelden ble det helt stille.

Så satt jeg der da. Det var ei fin og varm sommernatt, og egentlig gikk timene svært fort. Heldigvis kunne jeg smette inn i hytta og fikse meg litt mat, men det var vanskelig å slippe blikket fra kasseåpningen. Men ingenting skjedde. Ikke før etter sytten timer i stolen. Litt etter klokka sju neste morgen begynte mora å kikke ut igjen, og etter en halvtimes tid kom den opp i åpningen. Der satt den i et par minutter og speidet etter mulige farer, før den slapp seg ned på bakken. ”Nå begynner det”, tenkte jeg, og like etterpå hadde den første ungen hoppet opp i åpningen. Der satt den en stund før den kastet seg ut i lufta. Jeg som trodde de bare slapp seg ned, og ville bli enkle å fotografere, tok fullstendig feil. I voldsom fart spratt de vannrett ut fra kassen og trestammen, omtrent som en skihopper som forlater hoppkanten. Og ikke før var den første nede, før det satt en ny en i åpningen. Og slik kom de, en etter en, tolv stykker, og i løpet av to minutter var alle nede.

Noen ganger må en bare ta tiden til hjelp, og sette seg til å vente - kanskje i timesvis, og nesten også flere dager. Men belønningen kan bli en opplevelse du vil huske hele livet!

Laksandungen er klar for sitt livs store hopp (over), og plutselig tar den sats (under).

Der venta mora, og i samlet tropp bar det ned mot elva som ligger ca. en kilometer unna. Jeg kunne bare håpe at de fleste ungene berga seg for de altfor mange kattene som de risikerte å treffe på turen gjennom boligstrøket ned mot elva.

For meg var det bare å komme seg snarest på jobben. Etter endelig å ha fått være med på dette. Joda – det hadde ikke vært noen dum måte å tilbringe ei juninatt på!

Lars Løfaldli

Rørdrum på isfiske

Rørdrummen er en fugl de færreste får oppleve å se. Men av og til hender det at en av dem dukker opp i et våtmarksområde. **Bjørn Øfstaas** i Gjesdal i Rogaland (se Fuglevennportrett i Fuglevennen nr. 1-2012) har sendt oss beretning om et slikt møte, ledsaget av disse spennende fotografiene som er tatt av **Rune S. Karlsen**.

Fotografier side 16-17: Rune S. Karlsen...

På bildet over lytter rørdrummen etter lyd fra fisk under isen. Til høyre har den nettopp hogget gjennom et lite hull, for å få fatt i en godbit. På det øverste bildet har den nettopp fått tak i en sprellende sørr.

Rørdrum er en sjelden fugl i Norge, men en dag i slutten av februar 2013 ble en sett midt ute i takrørskogen i Figgjoelva på Ålgård i Rogaland. Det har etter det jeg kjenner til, aldri hendt før at en rørdrum er blitt observert her i Gjesdal. Jeg hadde heller aldri sett den tidligere, men for ti år siden hørte jeg "vårsangen" til en ved Sandtangen på Bryne en sein kveld. Lyden kan best beskrives som det en får ved å blåse i en stor tomflaske, og den låter som en tåkeler.

Rørdrummen er overveiende brun, litt mindre enn en gråhegre, og langt mer sky av seg. Normalt sitter den godt gjemt inne i takrørskogen, og da er den svært vanskelig å oppdage. Føler den seg sett, snur den oftest den stripete undersiden til og strekker halsen og hodet slik at den blir nesten usynlig. De grønn-gule beina og nebbet gjør også sitt til at den mer eller mindre går i ett med omgivelsene. Det er i skumringen og om natta den er mest aktiv. Bare da utstøter den lyd og flyr frivillig. Når den flyr kan den minne litt om ei stor ugle, med brede og avrundede vinger. Bare de slepende, lange beina og at den virker noe

framtung, røper at det ikke er ei ugle, men tvert i mot en rørdrum.

Rørdrummen er en hegreart som ikke hekker i Norge. De nærmeste stedene for å oppleve denne fuglen er i Danmark og i Syd-Sverige. Fra tid til annen kommer noen på visitt til Norge, som denne i det våtmarksområdet vi lokalt kaller for Hølen. De fleste blir faktisk sett her i landet om vinteren.

Fuglen i Gjesdal døde dessverre etter en snau månedens opphold. Den strenge etterjuls vinteren ble til slutt for mye for rørdrummen, da kulda og all isen til slutt gjorde det umulig å fange fisk. Imens gledet den mange, spesielt flere lokale fotografer som kunne studer fangstteknikken; hvorledes den la øret ned til isen og lyttet, fant en liten åpning rundt et takrørsiv, tok raskt hodet under isen og fisket opp en sørv (karpefisk).

Til slutt var den så svekket at en av fotografene, Rune S. Karlsen, så vidt berget den fra å bli katteramat. Likevel døde den ikke helt forgjeves. Fuglen ble overlevet til Stavanger Museum, hvor den vil inngå i museets vitenskapelige samlinger.

Rørdrummen stoler på sine kamuflasjefarger, og forsøker å gå i ett med de lange takrørene (over). Dersom den forstår at den er oppdaget, kan den ta til vingene og forsvinne (under).

Kite Petrel

Kite Petrel tilfredstiller de aller fleste aktive entusiaster. Vanntett, lett, med god gummiering og behagelig fokusering er Petrel et naturlig valg som gir mye for pengene.

Modell	Vekt	Nærgrense	Vår pris
Petrel 8x32	550g	ca. 1,2m	kr 3190
Petrel 8x42	610g	ca. 1,8m	kr 3390
Petrel 10x42	625g	ca. 1,8m	kr 3490

Gyldendals store fugleguide - flere utgaver

Behandler samtlige 900 arter som kan sees i Norge og Europa. Tegninger i flere drakter av hver fugleart. Boka er oppdatert på kjennetegn for vanskelige arter. Revidert utgave fra 2010 tilrettelagt for forholdene i Norge.

Boka som er det desiderte førstevalg blant fuglekikkere i hele Europa.

Du får nå svart utgave i myk flexiperm for feltbruk og blå (utgående) utgave i hard perm.
Pris kr 398 - fri frakt

Nikon Aculon - Inntil 35% rabatt

Litt mindre robuste men god optikk til lav pris. Ideell for stue- og kjøkkenbordet.

Aculon 211 10x42 - kr 695!
Aculon 211 10x50 - kr 795!

Nikon Monarch - Partivare

Vi har gunstige priser på Nikon Monarch DCFWP. God allroundkikkert til grei pris. Vår bestselger over flere år.

Monarch 8x42 - kr 2249!
Monarch 10x42 - kr 2289!

Nikon HG - 35% rabatt

Velrennomerte robuste kikkerter av svært høy kvalitet til tilbudspris.

Nikon HG 8x32 - kr 5490!
Nikon HG 10x42 - kr 7490!

Nikon Prostaff 5 - Fieldscope

Ny robust vanntett økonomimodell. Til fuglekikking og terrasse. Bildet har god oppløsning og fargegjengivelse.

Prostaff 5 teleskop m/stativ
60mm teleskophus og 30x okular
m/Manfrotto 190x stativ og 700 hode.

(anbefalt 5608)
Nå kr 4390

Fuglene - Storformat

Fuglene er samme bok som Gyldendals store fugleguide, men i stort format. Utgaven i 21,5 x 31,0cm gjør at de mange detaljerte vakre tegningene, som i feltboka tildels er knøttsmå, kommer bedre til sin rett. Det er først i dette store formatet de gode tegningene ytes full rettferdighet.

Pris kr 524

Fuglesang - Bok med integrert fuglesang

Denne boken har en integrert lydavspiller og høyttaler som gjør det mulig å høre fuglen samtidig som man leser om den og ser den på bildet. 150 av Norges mest karakteristiske fugler er presentert.

Pris kr 399 - Kompakt utg. kr 262

Rovfugler og ugler i Nord-Europa

En foto- og opplevelsesbok med et unikt og variert bildemateriell. Teksten er inndelt i en faktadel. Deretter kommer en populærisert del før vi tar del i fotografens feltopplevelser med fuglene. Alle hekkeartene i Nord-Europa. 307 sider.

Tilbud kr 298 (før kr 448)

Følg med på livet i din egen fuglekasse!

Ferdigmontert sett med fuglekasse og kamera til å plugge rett i din egen skjerm.

Fuglekasse fargekamera-kit
m/IR-lys for nattbilde og
kabel for tilkobling til TV.
Pris kr 1490

Plysjugler - meningsfulle og morsomme gaver til de små. Pr. stk kr. 79, 3 stk for kr 200 kr!

Krus med årets fugl - Lomvi

Årets fugl 2013 er lomvi. Norsk Ornitologisk Forening har valgt å sette fokus på arten som har hatt en rask og bekymringsfull tilbakegang de siste årene. Motiv av Viggo Ree.

Vi har de fleste av krusene med årets fugl i lager. Krusene som er produsert ved Figgjo Porselen kom første gang i 1994 og er av meget god og solid kvalitet.

Pris pr. stk. kr 98 (alle årganger)

Pris 12 stk krus assortert kr 990

Frø-automater

Enkle automater i UV-stabilisert polykarbonat.

- ★ Velegnet for solsikkefrø
- ★ Flere frøuttak i solid metall
- ★ Mange sitteplasser gir mindre kamp om føden
- ★ Gjennomsiktig materiale, lett å vite når det må fylles
- ★ Robuste automater med lang levetid

Liten - 4 frøuttak kr 285

Med. - 6 frøuttak kr 335

Stor - 10 frøuttak kr 795
(Kan ta 1,75 kg frø)

XL - 12 frøuttak kr 895
(Kan ta 3,5 kg frø)

Stang til bakkemontering kr 149

Førskål til å feste under kr 149

Nye T-skjorter fra Harlequin

Vi har i år fått flere nye motiver på T-skjortene fra Harlequin, i tillegg til de mange klassiske motivene vi har fra tidligere vi har i lager.

Bomullskjorter av høy kvalitet (190g/m²) og matchende farger.

1. Gaupe S-XXL kr 178
2. Ugler, S-XXL kr 198
3. Ulvepar, S-XXL kr 198
4. Blåmeis - Barn 2-12 år kr 178

Se flere motiver på våre nettsider!

Fuglebrett

Vårt fuglebrett er enkelt og funksjonelt. Det kan henges opp og har et solid tak som holder maten tørr. kr. 298 + frakt

Nøtteautomat

Defender nøtteautomatene for peanøtter og hasselnøtter er solide og bestandige, konstruert med netting av rustfritt stål. kr 259 + frakt

Vindusfører for fugler

Fargerik liten vindusmater med sugekopper som settes på utsiden av vindu. Enkel løsning om du ikke har hage eller vil ha fuglene nær. kr 149 + frakt

Frøautomat av tre

3,5 liters automat
Oljebehandlet brun, kan overmales. Festes enkelt til vegg eller trestamme med tau. kr 248 + frakt

Brusflaskeautomat

Smart dobbelt frøuttak i metall til å sette på brusflaske. kr 115 + frakt

